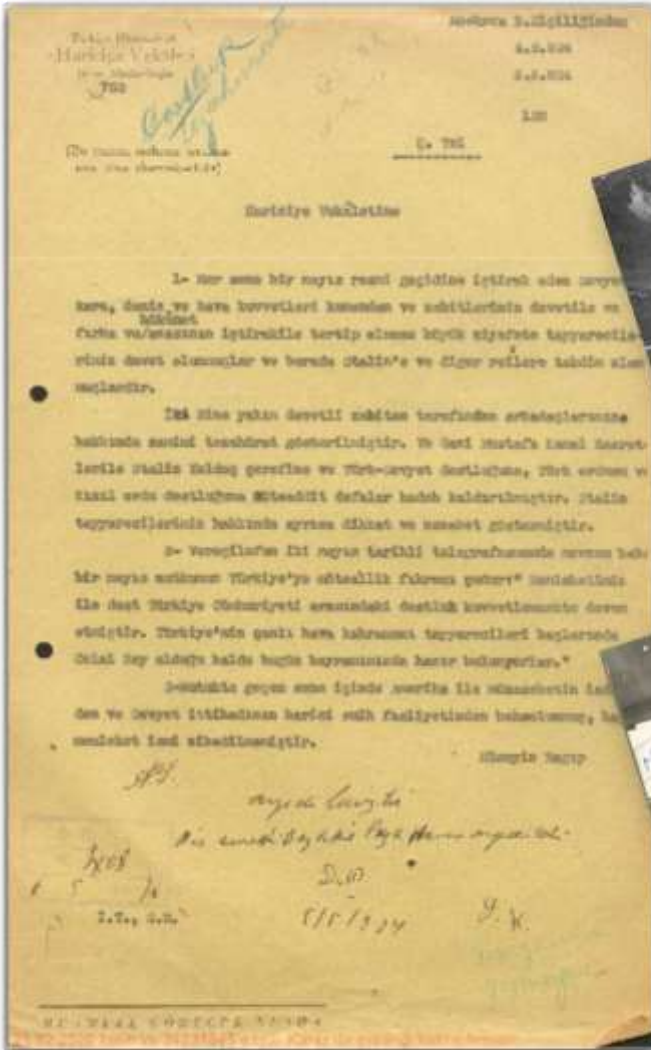

1 Mayıs Şenlikleri için... ...Türk Tayyarecileri Moskova'da

Can EREL
Uçak Mühendisi
can.arel@canerel.com.tr

Bu sabah, 1 Mayıs Bayramımı kutlayan sevgili Mehmet ERYILMAZ, zamanın Moskova büyükelçisi Hüseyin Ragıp (BAYDUR) beyin 4 Mayıs 1934 günü Dışişleri Bakanlığına yazdığı bir mesajın kopyasını paylaştı:

Bu ilginç paylaşımı, değerlendirirken karşıma, yıllar önce yüce önder yaşarken yapılan heykellerini inceleyerek kaleme aldığım "[Faros Bazen Bir Anıttır](#)" blog makalem, hazırlarken ayrıntısını öğrendiğim Sovyet Mareşal Kliment Yefremoviç VOROŞİLOV çıkınca durum daha da ilgimi çekti...

İtalyan heykeltıraş Pietro CANONICA tarafından, "Milli Mücadele – Kurtuluş" ve "Kuruluş – Cumhuriyeti" sembolize edecek iki farklı yüzü olacak şekilde tasarlanan ve yapılan Cumhuriyet Anıtı'nın "Milli Mücadele" yüzünde asker kıyafeti ile "Cumhuriyet" yüzünde ise sivil giysileri içinde Mustafa Kemal, çevresinde bu süreçte yer alan tarafların temsilcileri ile resmedilmiştir.

Taksim Cumhuriyet Anıtı

Anıtın "Cumhuriyet" yüzünde ATATÜRK'ün solunda görülen VOROŞİLOV, Türkiye Cumhuriyeti'nin 10'uncu kuruluş yıldönümü dolayısıyla Türkiye'ye davet edilmiş ve kendisine altın bir saat de armağan edilmişti.

General VOROŞİLOV'un Sovyet Halk Savunma (Harbiye) Komiseri olduğu döneme denk gelen bu daveti öncesi ve sonrası ile günün gazetelerinden araştırıp, zamanın Cumhuriyet ve Milliyet gazeteleri haberlerine dayalı bulgularımı derleyerek özetledim:

General VOROŞİLOV başkanlığında Rus askeri heyeti tarafından gerçekleştirilen Türkiye ziyaretinin devamında, 1934 yılında Moskova'da düzenlenecek 1 Mayıs Resmi Törenlerine katılmak üzere bir Türk Tayyare Filosu davet edilmiştir.

1 Mayıs Sovyet Şenliklerine katılacak (Askeri Heyet Başkanı Emin Paşa, Kaymakam Celâl beyin liderliğinde, yüzbaşı Enver, yüzbaşı İhsan, mülâzım İsmail Hakkı, Mülâzım Basri, mülâzım Necdet, mülâzım Rüşdü, mülâzım Baki, başmakineci Hüsamettin ve makineci Niyazi) beş tayyarelik filo 20 Nisan 1934 günü Ankara'dan hareketle, Sinop - Sivastopol - Harkov üzerinden 24 Nisan 1934 günü Moskova'ya ulaşmışlardır.

Oldukça ilgi çeken ve bu kapsamda ilk ziyareti yapan tayyareci heyeti ve T.C. Moskova Büyükelçisi Hüseyin Ragıp Bey ile birlikte 1 Mayıs gününe kadar resmi ziyaret ve kabullerde bulunmuştur.

Kızıl Meydanda'daki 1 Mayıs 1934 Resmi Töreninde, Sovyet Halk Savunma Komiseri General VOROŞİLOV'un hitabında Türk heyetinin törenlere katılımının altı çizilmiş, 600 tayyarenin yer aldığı tören uçuşlarının en başında Türk Tayyarelerine yer verilmiştir.

Türk Tayyareci Heyeti için 3 Mayıs 1934 günü Kremlin Sarayında ziyafet düzenlenmiş, heyet üyeleri araba ve tayyare fabrikalarını da ziyaret ettikten sonra 6 Mayıs 1934 günü Moskova'dan ayrılmışlardır.

Bu heyecanı ve gururu 90 yıl sonra da hissedebilmek...

...vesile olduğu için Prof. Dr. Mehmet ERYILMAZ kardeşime müteşekkirim.

Bu ziyaretin, Türk havacılığı gelişiminde bir yıl sonra başlayacak derin etkilerini amatör ve akademisyen havacılarımızın inceleyerek ilişkilendirebilmelerini merak ile bekleyeceğim.

Bu vesile ile, bir kez daha, ulusal egemenliğimizin, havacılık ve uzay ekosistemimizin öncüleri ve onlara destek olup katkı sağlayanların aziz ruhları şad olsun; ışıklar içinde uyusunlar dilerim.

Yaşasın Türk Tayyareciliği!

Yaşasın Cumhuriyet!

Ekler:

Ek-A: Konu ile ilgili Cumhuriyet Gazetesi (21 Nisan – 7 Mayıs 1934) Haber Küpürleri

Ek-B: Konu ile ilgili Milliyet Gazetesi (22 Nisan – 7 Mayıs 1934) Sayıları

Kaynakça :

1. Can EREL; "[Faros Bazen Bir Anıttır](#)"; Kanatta Kalan Son Birkaç Telek Blogu, 7 Ekim 2012.
2. Cumhuriyet Gazetesi (21 Nisan – 7 Mayıs 1934) ilgili sayıları.
3. Milliyet Gazetesi (21 Nisan – 7 Mayıs 1934) ilgili sayıları.
4. T.C. Devlet Arşivleri; T.C. Moskova Büyükelçisi Hüseyin Ragıp (BAYDUR) Tarafından Gönderilen "Sovyet Hükümetinin 1 Mayıs Resmi Geçitine Davet Edilen Tayyareciler" Konulu Mesajı; Arşiv#35231-138611-135; 4 Mayıs 1934.

Cumhuriyet ([21 Nisan 1934](#)) sayfa:3

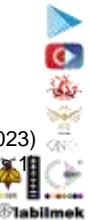
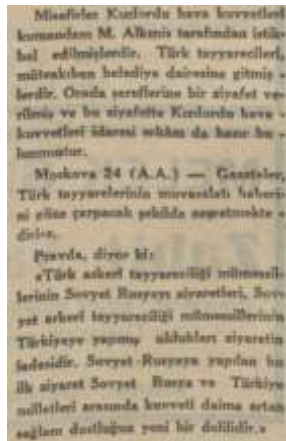
Cumhuriyet ([22 Nisan 1934](#)) sayfa:2

Cumhuriyet ([24 Nisan 1934](#)) sayfa: 3

Cumhuriyet ([25 Nisan 1934](#)) sayfa:3

Cumhuriyet (26 Nisan 1934) sayfa: 3

Moskovaya giden tayırecilerimiz

Sovyet gazetelerinin hararetili neşriyatı

Moskova 25 (A.A.) — Tas ajansı bildiriyor:

Matbuat Türk tayıreci filosunun Moskovaya gelini büyük bir ehemmiyetle karşlamıştır.

Gazeteler Türk misafirlerine yapılan hararetili kabul teferruatıyla yazmak istemez.

Askeri ihtilal meclisinin fikirlerini neşreden Kazıma Zevata gazetesi diyor ki:

«Sovyet Rusya'daki dostane m nasibetin tahviye ve tahliif ettirilemesinin nakatler mühim olduğu h ddis dahi derin anlayışın çok tabii ifadesidir. Türk ordusu Kazırdı aramızdaki şahsi temaslar kaza iki millet arasında tesirli görmüş dostluğun bir delilidir. M. Vorosilofun Ankarada söylemiş olduğu bir nutukun hatırlatmak istemiyoruz. O bu nutukunda demiştir ki:
«— Türk ve Sovyet milletlerinin  llk eğranda ki müsterek mücadelelerinde muvaffak olmaları için, s hkin içinde çalışmak hususunda ki s mleminin arkasında, iktisadi h kmleri ve hakikatları yeni temeller üzerine kurmak tahkiki her vacıta ile müdafa etmek  in kat'i bir karar ve arzulara ihtisap bulmak icap eder.»
Makale şu kalımlarla bitmektedir:
«Dost Türk ordusunun m mencilerine selam.»

Sovyet Rusya aramızdaki dostane m nasibetin tahviye ve tahliif ettirilemesinin nakatler mühim olduğu h ddis dahi derin anlayışın çok tabii ifadesidir. Türk ordusu Kazırdı aramızdaki şahsi temaslar kaza iki millet arasında tesirli görmüş dostluğun bir delilidir. M. Vorosilofun Ankarada söylemiş olduğu bir nutukun hatırlatmak istemiyoruz. O bu nutukunda demiştir ki:

«— Türk ve Sovyet milletlerinin  llk eğranda ki müsterek mücadelelerinde muvaffak olmaları için, s hkin içinde çalışmak hususunda ki s mleminin arkasında, iktisadi h kmleri ve hakikatları yeni temeller üzerine kurmak tahkiki her vacıta ile müdafa etmek  in kat'i bir karar ve arzulara ihtisap bulmak icap eder.»

Makale şu kalımlarla bitmektedir:
«Dost Türk ordusunun m mencilerine selam.»

Cumhuriyet (29 Nisan 1934) sayfa: 3

Dost Rusyada Tayırecilerimize gösterilen sevgi Zabıtlarımızı Vorosilof Yoldaşla Jeneral Budiyeni kabul ettiler; ziyaretler devam ediyor

«Avanostiyas gazetelerinin son n shnlerinde tayırecilerimizden bahseden husus (Yazın içindeki resim tayıreci ellerimize Moskovaya m nasibetlerine ait bir t  resim gösteriyor)

Moskova 25 (A.A.) — Türk tayırecileri Kazırdı Evri ve Milensini g nmleridir. M. Vorosilof, C. İlal Beyle Enver ve Hasan Beylerle Türk atamcileri de hazır bulunduğu halde kabul etmiş ve kendilerine yarım saatlik t zale g r mleridir.

Misafirler, Kazırdı Erk nhar biye ilmi ve M. Mojeninof tarafından kabul edilmişlerdir.

Moskova 25 (A.A.) — Türk tayırecileri d n Kremlin sarayını g nmler ve sonra Jeneral Budiyeni tarafından kabul edilmişlerdir.

Moskovada tayırecilerimiz şereline bir ziyafet verildi

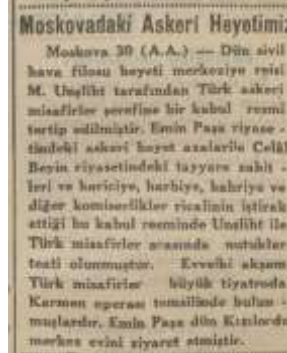
Moskova 25 (A.A.) — Sovyet bayramına iştirak etmek için Moskovaya gelen Türk tayırecileri şereline dün gece Türkiye seferatinden bir coşku kabul yapılmıştır. Harbiye Komiseri Vorosilof Yoldaşla h k met azam, Kazırdı erhan, Hariciye komiserliği aza ve memurları askeri ve sivil tayıreci teşkilat m mencileri ve muhtelif m nasibetlere mensup bir çok sayı hazır bulunmuşlardır.

Cumhuriyet ([30 Nisan 1934](#)) sayfa:

Cumhuriyet ([1 Mayıs 1934](#)) sayfa: 1

Cumhuriyet ([2 Mayıs 1934](#)) sayfa:1

Cumhuriyet (3 Mayıs 1934) sayfa: 3

Moskovada 1 mayıs nasıl geçti?

Yapılan tezahürat ve merasimin tafsilatı

Moskova 2 (A.A.) — 1 mayıs bayramının terfili için günlerden beri hazırlıklar yapılış olan Moskova şehri  n akşam bily k bir zennelik manzarası arz ediyordu.

Şehir, hastahane dolmuştu. Hastahanelerde Sovyet Rusya'nın sanatı, zihniyeti ve umumî huzur aasında elde etmiş olduğu muvaffakiyetleri temsil eden levhalar tezafl edilmiyordu. 1 mayıs münasebetiyle nezdinde bayramname halkı, emel ve mali plan tahakkuk ettirmeye ve memleket muholluunda iyi zinetat almaması temin ve huzur için azeri teknik usuller kullanmaya davet edilirdi.

D n tam saat 10 da Kras meydanında Moskova garabasının geçit resmi bayram ve General Vucaşilof bu kokuatı teflis etmiştir.

Kokuatın geçidinden evvel M. Stalin, M. Molotof, M. Kalenin ve b llmetin diğer bily k erkani, Leninin mekadi yanında ihzar edilmiş olan trib ne gelmiş ve muzun alaylarla karşılanmışlardır.

1 Mayıs bayramında hazırlanan bily k ihzar gelmiş olan Türk askerleri hazır bulmuşlardır.

General Vucaşilof, otkunda Türk bayramının mevcudiyetinden bilhassa bahsetmiş ve Sovyet Rusya'nın senelerle elde etmiş olduğu zennelikleri zikretmiştir.

Moskova 2 (A.A.) — D n Moskova'nın en bily k ve en mükemmeli sinemasında miltat bily k zevatin bily k Türk bayramının kalbi Moskova filmi gösterilmiştir. Bu temalde Türk bayramı Hüseyin Ragıp Bey, Türk bayramı, Afganistan, Lenin sefareti, erkani, Türk tabibin, shimon Moskova gelmiş olan Türk doktorları, Harbiye Komisyonlu erkani, Türk bayram münasebeti, gazeteciler, miltat bayramı, Sovyet Rusya umumel miltat miltat miltat ve sair azerat hazır bulmuşlardır.

Tiyatronun istihak salonunda levhalarla miltat bily k bir sergi velye gösterilmiştir.

Gerek erkani ve gerek alaturka saz takımı, miltat parçalar alınmış ve park dansları oynanmıştır.

Cumhuriyet (4 Mayıs 1934) sayfa:3

Moskovaya giden tayyarecilerimiz

Sovyet tayyarecilerinin memleketimizi ziyaretlerine mukabele ve dost Sovyet milletinin 1 mayıs bayramına iştirak etmek üzere bir tayyare filomuzun Moskovaya gittiği malumdur. Resmimiz tayyarecilerimizi Sovyet tayyarecileri ve Moskova bily k alçımız Hüseyin Ragıp Beyle birlikte g teliyor.

Cumhuriyet (5 Mayıs 1934) sayfa:3

**Rusyaya giden
tayyarecilerimiz**
Kremlin sarayında m -
kellef bir zivafet verildi

Moskova 4 (A.A.) — Kremlin sa-
rayında büyük salonunda forka ve h -
kimet eklemler bir mayas tesahhata
itirak edenlerin huzurunda bir
zivafet verilmiştir.

Bu zivafete Kirelceyde memur i-
ki h ne yabun kumandan ve yaralı sa-
hibiler katılmışlardır.

Stalin, Molotof, Voroşilof, Kalenin,
Bodirevski Yoldaşları ve Bakanlar -
l ge diğer sekilinde salona girerler al-
bulenle karşlanırlar.

Miralay Colli Beyin ziyafetindeki
Türk tayyare zabitleri de ziyafette bu-
lunmuşlardır. General Voroşilof hazı-
rını Türk - Sovyet dostluğunun huy-
vatı işerisinde imzaya davet etmiştir. Mi-
ralay Colli Bey kendisini Sovyet Rus-
yanın Büyük Seif M. Stalinin ışerifine
kaldırması, M. Stalin, Molotof, Voroş-
ilof ve Kalenin Türk tayyare zabitleri-
rini iimmet azerette selamlamışlardır.
General Voroşilof hazırlanmış tayyare Tür-
kiye Reisicumhuru Gazı Mustafa Kemal
Hazretleri ışerifine kadaklılıklar k ldi-
mağın davet etmiştir.

Cumhuriyet (6 Mayıs 1934) sayfa: 3

Moskovadaki Askeri Heyetimiz
Moskova 5 (A.A.) — Türk mis-
sifleri baslarında Emin Paşa ve Colli
Bey olduğu halde Stalinin otomobil fab-
rikasını g rmislerdir. Misafirlar, bu fab-
rikasının kendileri işerisinde tek iyl in-
tibi Meil etmiş olduğunu ağylamışlar-
dır.

Cumhuriyet (7 Mayıs 1934) sayfa:3

**Moskovadaki
heyetimiz**
Tayyarecilerimiz evvelki
gece hareket ettiler

Moskova 6 (A.A.) — D n Tür-
kiye büyük alçısı Hüseyin Ragıp
Beyle baslarında miralay Colli Bey
bulunan Türk tayyarecileri, Türk as-
keri heyeti reisi Emin Paşa ve Türk
ataşemiltesi Enver Bey Tayyare
moylanına g tmisler ve Makaim
Gorely tayyarenele teferifatına va-
rimıza kadar muayene ve tetkik et-
mişlerdir.

Avro Hidro Dinamik merkezde
emirliğli m dderi M. Harlanov ile
bu tayyareyi ihsa etmiş olan pro-
fesdr Turof tayyarenin ihsan hak-
kında misafirlere iahat vermiş-
lerdir. Bu iahat misafirlar ihsa-
cısında büyük bir iatiba irokamışlar.

Colli Bey, Tas Ajansı muhabiri-
ne ışile demisler:

— Makaim Gorely, tayyareni, Sov-
yet ilim ve tekhniğine fevhal de kuv-
vetli gösteren büyük ve muazzam
bir tayyaredir. Bu havaı gani, b -
l n dünyaya işkeria g sterilabilir.

Emin Paşa ışile demisler:

— Bu tayyare Sovyet Rusyanın
malik olduğu kiryal muazzam es-
emlerden biridir. Sovyet Rusya millet-
leri, memleketlerinin bu büyük mu-
vaffakiyetlerle işker edebilirler.
Biz Türkler de dost milletle bu mu-
vaffakiyetlerinden delayı habtiye -
miz.

Enver Bey, tayyarenin her parca-
sının gayet iştinamla vitede g ti-
rilmiş olduğuunu söylenmiş, inceliğin-
den ve g zelliliğinden bahasetmiş ve
ışile demisler:

— B recek büyük tayyareler g r-
d m. Fakat Makaim Gorely tayyare-
sine benzerini görmedim.

Misafirlar, d n Fransız imalat -
hanesini de g rmislerdir. Gece Col-
li Bey ve Türk tayyarecileri Le -
sterrada baslılar etmişlerdir.

Milliyet Gazetesi ilgili sayıları

- [22 Nisan 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [24 Nisan 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [25 Nisan 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [26 Nisan 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [27 Nisan 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [29 Nisan 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [30 Nisan 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi

- [3 Mayıs 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [5 Mayıs 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [6 Mayıs 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi
- [7 Mayıs 1934](#) gününe ait Milliyet gazetesi

